NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
VERICA TRSTENJAK
prednesené 17. júla 2008 [1]

I — Úvod

1. Vnútroštátny súd sa v tomto konaní pýta, či článkom 28 ES až 30 ES odporuje ustanovenie belgického zákona zo 14. júla 1991 o obchodných praktikách a o informovaní a ochrane spotrebiteľa (ďalej len „belgický zákon o ochrane spotrebiteľa“), podľa ktorého predávajúci pri kúpnych zmluvách uzatvorených na diaľku nemôže pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmich pracovných dní od spotrebiteľa požadovať zálohu alebo zaplatenie. V rámci tohto skúmania je potrebné tiež objasniť, či uvedeným článkom Zmluvy odporuje špecifický výklad sporného ustanovenia belgického zákona o ochrane spotrebiteľov uskutočnený belgickými úradmi, podľa ktorého predávajúci pri kúpnych zmluvách uzatvorených na diaľku nemôže od spotrebiteľa požadovať číslo jeho kreditnej karty, a to ani ak sa zaviaže, že ho nepoužije na zaplatenie pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy. Prejednávaná vec následne nastoľuje dôležité otázky predaja cez internet a s tým spojené otázky platieb kreditnou kartou, ktoré uľahčujú a podporujú predaj cez internet.

2. Zo všeobecného hľadiska prejednávaná vec názorne ukazuje, že vývoju kúpnej zmluvy sa musia prispôsobiť aj spôsoby a podmienky platenia kúpnej ceny. Podľa rímskeho práva napríklad k splneniu kúpnej zmluvy došlo vtedy, ak predávajúci odovzdal tovar kupujúcemu, ktorý mu súčasne zaplatil kúpnu cenu [2]; obidve povinnosti museli byť teda splnené súčasne. S ďalším vývojom kúpnej zmluvy sa značne zmenili spôsoby a podmienky platenia, pričom sa tieto zmeny ešte viac zvýraznili s rozvojom nových technológií. Rozvoju technológií, umožňujúcich obchodný styk a obchod cez internet, je preto potrebné prispôsobiť aj spôsoby platieb, ktoré musia byť zamerané na bezpečnosť, jednoduchosť, a pokiaľ je to možné aj na ochranu všetkých dotknutých účastníkov. V rámci skúmania prejednávanej veci je preto potrebné rátať s tým, že obchodný styk a obchod cez internet a s tým spojené platby kreditnou kartou budú v budúcnosti ešte viac rozšírené ako je tomu v súčasnosti.

3. V rámci skúmania na základe článku 29 ES ide v prejednávanej veci o dôležitú otázku definície pojmu opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia

1 — Jazyk prednesu: slovinčina.

2 — WATSON, A.: *Roman Law & Comparative Law*. The University of Georgia Press, Athen a London 1991, s. 45; KOROŠEC, V.: *Rimsko pravo*. I. del, Uradni list, Ljubljana 2005, s. 277.

vývozu, medzi ktoré podľa platnej judikatúry patria iba také opatrenia členských štátov, ktoré špecificky obmedzujú vývoz ako aj právne alebo fakticky rozdielne zaobchádzajú s vnútroštátnym obchodom a vývozmi, čím zabezpečujú výhody vnútroštátnemu obchodu.

II — Právny rámec

A — *Právo Spoločenstva*

4. Odôvodnenie č. 14 smernice 97/7/ES Európskeho Parlamentu a Rady z 20. mája 1997 o ochrane spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku (ďalej len „smernica 97/7“) znie:

„Keďže spotrebiteľ nemá možnosť skutočne vidieť výrobok alebo uistiť sa o podstate poskytovanej služby pred uzavretím zmluvy; keďže by malo byť vytvorené ustanovenie, pokiaľ nie je v tejto smernici stanovené inak, týkajúce sa práva na odstúpenie od zmluvy; …“

5. Článok 6 smernice 97/7 stanovuje:

„1. Pri akejkoľvek zmluve na diaľku má spotrebiteľ k dispozícii obdobie najmenej siedmich pracovných dní, počas ktorých môže odstúpiť od zmluvy bez penalizácie a bez udania dôvodu. Jediné náklady, ktoré môžu spotrebiteľovi vzniknúť v súvislosti s uplatnením jeho práva na odstúpenie od zmluvy, sú priame náklady spojené s vrátením tovaru.

Obdobie na uplatnenie tohto práva začína:

— v prípade tovaru, dňom prijatia tovaru spotrebiteľom, ak boli splnené povinnosti stanovené v článku 5,

…

2. V prípade, ak je právo na odstúpenie od zmluvy uplatnené spotrebiteľom v súlade s týmto článkom, je dodávateľ povinný nahradiť čiastky zaplatené spotrebiteľom bez toho, aby spotrebiteľovi vznikli akékoľvek výdavky. Jediné výdavky, ktoré môžu spotrebiteľovi vzniknúť v súvislosti s uplatnením jeho práva na odstúpenie od zmluvy, sú priame náklady spojené s vrátením tovaru. Takáto náhrada musí byť vykonaná bez zbytočného odkladu, maximálne však do tridsiatich dní.

3. Pokiaľ sa zmluvné strany nedohodnú inak, spotrebiteľ nemôže uplatniť právo na odstúpenie od zmluvy stanovené v odstavci 1, ak ide o:

…

— zmluvy o dodaní tovaru presne podľa špecifikácií spotrebiteľa, alebo tovaru, jednoznačne určeného pre konkrétneho zákazníka, alebo tovaru, ktorý z dôvodov jeho podstaty nemožno vrátiť, alebo ktorý rýchlo podlieha zníženiu kvality alebo skaze,

…“

6. Článok 8 smernice 97/7 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia existenciu primeraných opatrení, ktoré spotrebiteľovi umožnia:

— požadovať stornovanie platby v prípade podvodného použitia jeho platobnej karty v súvislosti so zmluvami na diaľku upravenými touto smernicou,

— v prípade podvodného použitia spätný prevod zaplatených čiastok, alebo vrátenie zaplatených čiastok.“

7. Článok 14 smernice 97/7 stanovuje:

„Členské štáty môžu zaviesť alebo udržiavať, v oblasti upravenej touto smernicou, striktnejšie ustanovenia v súlade so zmluvou na zabezpečenie vyššej úrovne ochrany spotrebiteľa. Takéto ustanovenia budú vo všeobecnom záujme obsahovať, kde je to prime-

rané, zákaz obchodovania s niektorými druhmi tovaru alebo služieb, najmä liečivých výrobkov, v rámci svojho územia prostredníctvom zmlúv na diaľku, s primeraným zreteľom na zmluvu.“

B — *Rímsky dohovor*

8. Článok 5 („Určité spotrebiteľské zmluvy“) Dohovoru o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky, otvoreného na podpis v Ríme 19. júna 1980 (ďalej len „Rímsky dohovor“), stanovuje:

„1. Tento článok sa uplatní na zmluvy, ktorých predmetom je dodávka tovaru alebo poskytnutie služieb osobe („spotrebiteľ“), na účel, ktorý nemožno považovať za súčasť jeho podnikania alebo povolania, ako aj na zmluvu o poskytnutí úveru na tento účel.

2. Bez ohľadu na ustanovenia článku 3 nemôžu účastníci zmluvy svojou voľbou práva zbaviť spotrebiteľa ochrany, ktorú mu poskytujú imperatívne normy štátu jeho obvyklého pobytu:

— ak uzavretiu zmluvy predchádzala osobitná ponuka alebo reklama v tomto štáte a spotrebiteľ podnikol v tomto štáte všetky kroky potrebné z jeho strany na uzavretie zmluvy

alebo

— ak druhý účastník zmluvy alebo jeho zástupca prevzal v tomto štáte objednávku spotrebiteľa,

alebo

— ak ide o kúpnu zmluvu a spotrebiteľ cestoval z tohto štátu do iného štátu a tam zadal objednávku, za predpokladu, že cestu spotrebiteľovi zabezpečil predávajúci s cieľom podnietiť spotrebiteľa, aby si tovar kúpil.

3. Bez ohľadu na ustanovenia článku 4 sa pri absencii voľby rozhodného práva podľa článku 3 zmluvy uzavreté za okolností uvedených v odseku 2 tohto článku spravujú

právnym poriadkom štátu obvyklého pobytu spotrebiteľa.“

Ak dôjde k uplatneniu práva na odstúpenie od zmluvy uvedeného v odsekoch 1 a 2, musí predávajúci bezodplatne vrátiť platby, ktoré uskutočnil spotrebiteľ. K vráteniu musí dôjsť najneskôr do 30 dní od odstúpenia od zmluvy.

…“

C — *Belgické právo*

9. V Belgicku je právo spotrebiteľa na odstúpenie od zmlúv uzatvorených na diaľku upravené v článku 80 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa.

III — Skutkový stav, vnútroštátne konanie a prejudiciálna otázka

11. Spoločnosť Santurel Inter BVBA (ďalej len „Santurel“), ktorej konateľom je L. Gybrechts, je podnikom špecializovaným na veľkoobchodný a maloobchodný predaj potravinových doplnkov. Predaj sa uskutočňuje prevažne prostredníctvom internetu na webovej stránke tohto podniku a objednané výrobky sú odosielané poštou.

10. Článok 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa stanovuje:

„Bez toho, aby bolo dotknutý článok 45 ods. 1 zákona z 12. júna 1991 o spotrebiteľskom úvere, pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmich pracovných dní, ktorá je uvedená v odseku 1, sa od spotrebiteľa nesmie požadovať záloha alebo zaplatenie.

12. V nadväznosti na oznámenie francúzskeho kupujúceho začala Belgisch Bestuur Eonomische Inspectie (belgická správa hospodárskej inšpekcie) vyšetrovanie, na základe ktorého boli podnik Santurel a L. Gysbrechts obžalovaní za porušenie ustanovení belgického zákona o ochrane spotrebiteľa týkajúcich sa predaja na diaľku. Porušenia zahrňovali okrem iného porušenie

zákazu požadovať od spotrebiteľa zálohu alebo zaplatenie pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmych pracovných dní podľa článku 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľov. Presnejšie povedané išlo o nerešpektovanie výkladu tohto ustanovenia uskutočneného belgickými orgánmi, podľa ktorého je zakázané pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmych pracovných dní požadovať od spotrebiteľa číslo kreditnej karty.

13. Prvostupňový súd v Dendermonde v trestnom konaní každého z obžalovaných odsúdil na peňažný trest vo výške 1 250 eur. Účastníci konania podali proti tomuto rozsudku odvolanie na Hof van Beroep te Gent, ktorý Súdnemu dvoru položil prejuduciálnu otázku týkajúcu sa zlučiteľnosti uvedeného belgického predpisu s právom Spoločenstva.

14. Vnútroštátny súd konštatuje, že zákaz podľa článku 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa v sebe skrýva nebezpečenstvo, že pre predávajúceho bude obtiažne vymôcť si platby za tovary dodané zákazníkom v iných členských štátoch, predovšetkým v prípade nízkych predajných cien potravinových doplnkov. Vnútroštátny súd sa stotožňuje s názorom obžalovaných, že uvedený zákaz predstavuje neprípustné obmedzenie voľného pohybu tovaru.

15. Za týchto okolností vnútroštátny súd rozhodnutím z 20. marca 2007 konanie prerušil a Súdnemu dvoru položil nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

„Predstavuje belgický zákon zo 14. júla 1991 o obchodných praktikách a o informovaní a ochrane spotrebiteľa opatrenie s rovnakým účinkom zakázané článkami 28 ES až 30 ES v rozsahu, v akom tento vnútroštátny zákon stanovuje v článku 80 ods. 3 zákaz požadovať od spotrebiteľa počas kogentne stanovenej lehoty na odstúpenie od zmluvy zálohu alebo zaplatenie, čo vedie k tomu, že skutočný účinok zákona zo 14. júla 1991 o obchodných praktikách a o informovaní a ochrane spotrebiteľa nie je rovnaký pri predaji tovarov vo vlastnej krajine a pri obchode uskutočňovanom so štátnymi príslušníkmi iného členského štátu, čím dochádza ku skutočnému obmedzeniu voľného pohybu tovaru, ktorý je chránený článkom 23 ES?“

IV — Konanie pred Súdnym dvorom

16. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol doručený do kancelárii Súdneho dvora 19. apríla 2007. Santurel, belgická vláda a Komisia predložili v rámci písomnej časti konania svoje pripomienky. Na pojednávaní konanom 20. mája 2008 podali belgická vláda a Komisia svoje ústne vyjadrenia a odpovedali na otázky Súdneho dvora.

V — Tvrdenia účastníkov konania

17. Santurel sa domnieva, že článok 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa sa má vykladať tak, že pri predaji na diaľku môže predávajúci od kupujúceho požadovať číslo kreditnej karty, ak sa pritom zaviaže, že toto číslo nepoužije na zaplatenie pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy. Santurel tvrdí, že výklad, podľa ktorého je pri predaji na diaľku zakázané požadovať číslo kreditnej karty, je v rozpore s článkami 28 ES a 30 ES. Santurel sa v tejto súvislosti odvoláva na rozsudok Dassonville [3], ako aj na rozsudok Keck a Mithouard [4] a uvádza, že skutočnosť, že predávajúci v zmysle výkladu belgického zákona o ochrane spotrebiteľa nesmie od spotrebiteľa požadovať číslo kreditnej karty, má na vývoz iné faktické účinky ako na predaj v Belgicku. Tento výklad belgického zákona predstavuje skutočné obmedzenie voľného pohybu tovaru a teda je opatrením s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenie, ktoré Zmluva o ES zakazuje.

18. Belgická vláda vo svojich písomných pripomienkach uvádza, že článok 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa je v súlade so Zmluvou, keďže ide o opatrenie na posilnenie ochrany spotrebiteľa v zmysle článku 14 smernice 97/7. Belgická vláda však priznáva, že toto ustanovenie skrýva určité nebezpečenstvo, že belgický predávajúci neobdrží platbu za tovary odoslané do zahraničia. To však nie je v rozpore s právom Spoločenstva. Ak by aj Súdny dvor konštatoval, že dotknuté belgické ustanovenie je opatrením s rovnakým účinkom v zmysle článku 28 ES, je toto opatrenie odôvodnené ochranou spotrebiteľa. Toto opatrenie má spotrebiteľom zabezpečiť možnosť účinne si uplatniť právo na odstúpenie od zmluvy. Dotknuté ustanovenie je vo vzťahu k sledovanému cieľu ochrany spotrebiteľa primerané.

19. Na pojednávaní belgická vláda okrem toho uviedla, že v Belgicku práve prebieha proces prijatia kráľovského nariadenia týkajúceho sa systému platieb pri predajoch na diaľku, ktorý spotrebiteľovi poskytuje ochranu, avšak zároveň chráni aj predávajúceho. V rámci tohto systému platieb spotrebiteľ zaplatí kúpnu cenu na konto nezávislej tretej osoby a po uplynutí lehoty na odstúpenie od zmluvy bude kúpna cena prevedená predávajúcemu. Belgická vláda dodáva, že predávajúci pri predaji na diaľku nesmie obmedziť oprávnenie spotrebiteľa vybrať si medzi viacerými spôsobmi platieb.

20. O účinku článku 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa na dovozy Komisia uvádza, že toto ustanovenie môže

3 — Rozsudok z 11. júla 1974, Dassonville, 8/74, Zb. s. 837.
4 — Rozsudok z 24. novembra 1993, Keck a Mithouard, C-267/91 a C-268/91, Zb. s. I-6097.

mať účinok aj na kúpne zmluvy, ktoré uzatvárajú predávajúci z iných členských štátov s kupujúcimi z Belgicka, keďže článok 5 ods. 2 Rímskeho dohovoru umožňuje spotrebiteľom odvolávať sa na úroveň ochrany v Belgicku, pokiaľ je táto úroveň vyššia ako úroveň ochrany v členských štátoch predávajúcich. V rámci svojho skúmania Komisia vychádza z definície opatrení s rovnakým účinkom v rozsudku Dassonville [5] a následne skúma prípad so zreteľom na rozsudok Keck a Mithouard [6]. V súvislosti s rozsudkom Keck a Mithouard zastáva názor, že belgické ustanovenie sa vzťahuje na všetkých obchodníkov a z právneho hľadiska sa rovnako dotýka tuzemských ako aj dovezených výrobkov. Skutočný účinok dotknutého belgického ustanovenia musí posúdiť vnútroštátny súd. Ak by sa zistilo, že skutočná ujma pre dovezené výrobky je väčšia, a že preto belgické ustanovenie predstavuje opatrenie s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia, možno toto opatrenie odôvodniť ochranou spotrebiteľa, a je teda primerané.

21. Pokiaľ ide o účinok na vývozy, Komisia sa domnieva, že článok 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa nie je opatrením s rovnakým účinkom v zmysle článku 29 ES. Hoci dotknuté ustanovenie má silnejší účinok na obchod s inými členskými štátmi ako na obchod v Belgicku, v prejednávanej veci nejde o opatrenie, ktoré by osobitne zamýšľalo alebo vyvolávalo obmedzenie vývozov v zmysle rozsudku Groenveld [7] a judikatúry nadväzujúcej na tento rozsudok. Komisia na pojednávaní Súdnemu dvoru navrhla, aby zmenil definíciu opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu a tieto opatrenia ako také definoval ako „opatrenia, ktoré majú za následok obmedzenie vývozu, a ktoré s obchodom vnútri členského štátu a s vývozom zaobchádzajú rozdielne“. Opierajúc sa o túto novú definíciu Komisia konštatuje, že dotknuté belgické ustanovenie je opatrením s rovnakým účinkom v zmysle článku 29 ES. Hoci toto opatrenie možno odôvodniť ochranou spotrebiteľa, nie je v súlade so zásadou proporcionality.

VI — Posúdenie generálnou advokátkou

A — *Úvod*

22. Vnútroštátny súd sa v tejto veci pokúša zistiť, či článkom 28 ES, 29 ES a 30 ES

5 — Rozsudok Dassonville, už citovaný v poznámke pod čiarou 3.
6 — Rozsudok Keck a Mithouard, už citovaný v poznámke pod čiarou 4.
7 — Rozsudok z 8. novembra 1979, Groenveld, C-15/79, Zb. s. 3409.

odporuje ustanovenie belgického zákona o ochrane spotrebiteľa, podľa ktorého sa v prípade kúpnych zmlúv uzatvorených na diaľku zakazuje požadovať od spotrebiteľa zálohu alebo zaplatenie pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmich pracovných dní stanovenej v smernici 97/7. Napriek tomu, že vnútroštátny súd svoju otázku formuloval tak, že chce vedieť, či článku 29 ES odporuje doslovné znenie belgického ustanovenia, z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že sa snaží dozvedieť, či uvedený článok Zmluvy ES bráni v praxi uskutočňovanému výkladu ustanovenia belgického zákona o ochrane spotrebiteľa, podľa ktorého predávajúci nesmie od spotrebiteľa požadovať číslo kreditnej karty, a to ani vtedy, ak sa zaviaže, že ho nepoužije na zaplatenie pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmych pracovných dní. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry je Súdny dvor povinný poskytnúť vnútroštátnemu súdu všetky informácie na účely výkladu práva Spoločenstva, ktoré vnútroštátnemu súdu môžu byť užitočné pri rozhodovaní sporu, ktorý prejednáva, a to bez ohľadu na to, ako tento súd formuloval svoje otázky. [8] Súdny dvor pri skúmaní, či právu Spoločenstva odporuje vnútroštátny právny predpis, musí teda zohľadniť obsah vnútroštátneho právneho predpisu z hľadiska výkladu zo strany vnútroštátnych orgánov. [9]

23. Najprv treba zdôrazniť, že prijatím dotknutého ustanovenia Belgicko uplatnilo svoje právo podľa článku 14 smernice 97/7, podľa ktorého členské štáty môžu zaviesť alebo udržiavať, v oblasti upravenej touto smernicou, prísnejšie ustanovenia. Článok 14 smernice 97/7 však výslovne stanovuje, že tieto prísnejšie ustanovenia musia byť v súlade so Zmluvou ES. [10] V prejednávanej veci sa preto nastoľuje otázka, či belgické ustanovenie odporuje ustanoveniam Zmluvy o voľnom pohybe tovaru.

24. Vo svojich návrhoch budem najprv skúmať prejudiciálnu otázku so zreteľom na článok 28 ES a neskôr so zreteľom na článok 29 ES. V rámci skúmania so zreteľom na článok 29 ES túto otázku preskúmam najprv na základe platnej judikatúry a následne objasním a posúdim prípadné dôvody zmeny tejto judikatúry a napokon, opierajúc sa o nové zmenené kritériá skúmania so zreteľom na článok 29 ES, navrhnem odpoveď na prejudiciálnu otázku.

8 — Pozri napríklad rozsudky z 12. decembra 1990, SARPP, C-241/89, Zb. s. I-4695, bod 8; z 29. apríla 2004, Weigel, C-387/01, Zb. s. I-4981, bod 44, a z 11. septembra 2007, Céline, C-17/06, Zb. s. I-7041, bod 29.

9 — V tomto zmysle Súdny dvor rozhodoval napríklad v rozsudku z 19. novembra 1996 (Siemens, C-42/95, Zb. s. I-6017) o tom, či právu Spoločenstva odporuje určitá judikatúra, ktorú vytvoril Bundesgerichtshof (Nemecko). V právnickej literatúre pozri k otázke zohľadňovania výkladu vnútroštátneho predpisu uskutočneného vnútroštátnymi orgánmi: BIEBER, R., EPINEY, A., HAAG, M.: *Die Europäische Union.* 6. vyd., Nomos, Baden-Baden 2005, s. 280 — 281, bod 128; v súvislosti so zohľadnením výkladu vnútroštátneho práva v rámci konania o nesplnení povinnosti pozri LENAERTS, K., ARTS, D., MASELIS, I.: *Procedural Law of the European Union*. 2. vyd., Sweet & Maxwell, Londýn 2006, s. 162, bod 5-056.

10 — Na to poukázal aj Súdny dvor v rozsudku z 11. decembra 2003, Deutscher Apothekerverband, C-322/01, Zb. s. I-14887, bod 64.

B — *Skúmanie prejudiciálnej otázky so zreteľom na článok 28 ES*

25. Vnútroštátny súd sa prostredníctvom svojej prejudiciálnej otázky v prvom rade pokúša dozvedieť, či článku 28 ES odporuje sporné ustanovenie belgického zákona o ochrane spotrebiteľa. Komisia v tejto súvislosti uvádza, že článok 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa môže v prípade, ak belgický kupujúci nadobudne tovar od predávajúceho z iného členského štátu, ovplyvniť dovoz tovaru do Belgicka. V tomto prípade sa totiž belgický spotrebiteľ môže odvolať na článok 5 ods. 2 Rímskeho dohovoru, na základe ktorého dosiahne, že pre zmluvu bude rozhodujúcim právo štátu, v ktorom má svoj obvyklý pobyt. Súhlasím s Komisiou v tom smere, že takýto problém môže v praxi nastať — aj po nadobudnutí účinnosti takzvaného nariadenia Rím I [11] —, avšak tieto tvrdenia Komisie nijako nesúvisia so skutkovým stavom vnútroštátneho konania.

26. Skutkový stav vnútroštátneho konania sa totiž netýka dovozu tovarov do Belgicka, ale vývozu tovarov z Belgicka do cudziny. Článok 28 ES preto nie je relevantný vo vzťahu k okolnostiam vnútroštátneho konania. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodovať o prejudiciálnej otázke položenej vnútroštátnym súdom, ak požadovaný výklad práva Spoločenstva nemá žiaden vzťah k realite alebo k predmetu sporu vo veci samej, alebo ak ide o problém hypotetickej povahy. [12]

27. Z tohto dôvodu sa domnievam, že Súdny dvor nemusí odpovedať na prejudiciálnu otázku so zreteľom na článok 28 ES.

11 — Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) (Ú. v. EÚ L 177, s. 6) sa podľa jeho článku 29 uplatňuje od 17. decembra 2009 s výnimkou článku 26, ktorý sa uplatňuje od 17. júna 2009. Podľa článku 6 ods. 1 tohto nariadenia sa spotrebiteľská zmluva riadi „právnym poriadkom krajiny obvyklého pobytu spotrebiteľa za predpokladu, že podnikateľ: a) vykonáva svoju obchodnú alebo podnikateľskú činnosť v krajine obvyklého pobytu spotrebiteľa alebo b) akýmkoľvek spôsobom smeruje takú činnosť na túto krajinu alebo niekoľko krajín vrátane tejto krajiny a zmluva patrí do rozsahu tejto činnosti.“ Podľa článku 6 ods. 2 si strany môžu zvoliť rozhodné právo; táto voľba „však nesmie zbaviť spotrebiteľa ochrany, ktorú mu poskytujú také ustanovenia, od ktorých sa nemožno odchýliť dohodou podľa práva, ktoré by v prípade absencie voľby bolo na základe odseku 1 rozhodným.“

12 — Pozri okrem iného rozsudky zo 16. decembra 1981, Foglia, 244/80, Zb. s. 3045, bod 18; z 15. júna 1995, Zabala Erasun a i., C-422/93 až C-424/93, Zb. s. I-1567, bod 29; z 12. marca 1998, Djabali, C-314/96, Zb. s. I-1149, bod 19, a zo 17. apríla 2008, Quelle, C-404/06, Zb. s. I-2685, bod 20.

C — *Skúmanie prejudiciálnej otázky so zreteľom na článok 29 ES*

1. Skúmanie na základe platnej judikatúry

28. V prejednávanej veci je potrebné objasniť, či článok 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa je opatrením s rovnakým ako množstevné obmedzenia vývozu. Ako už bolo povedané, v rámci tohto skúmania budem posudzovať tak zákaz požadovať pri kúpnych zmluvách uzatvorených na diaľku zálohu alebo zaplatenie pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy, ktorý vyplýva už zo znenia tohto ustanovenia, ako aj špecifický výklad tohto ustanovenia uskutočnený vnútroštátnymi orgánmi v súvislosti s kreditnými kartami, podľa ktorého predávajúci v žiadnom prípade nesmie od spotrebiteľa pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmych pracovných dní požadovať číslo jeho kreditnej karty.

29. Na rozdiel od samotných množstevných obmedzení, ktoré Súdny dvor jednotne definoval v rámci článkov 28 ES a 29 ES [13], opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu sú v judikatúre definované podstatne užšie ako opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia dovozu.

30. V staršej judikatúre Súdny dvor vykladal opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu rovnako ako opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia dovozu. Vo veci Bouhelier [14], v ktorej Súdny dvor rozhodol v roku 1977, sú opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu definované ako opatrenia, ktoré „sú spôsobilé priamo alebo nepriamo, skutočne alebo potenciálne narušiť obchod medzi členskými štátmi Spoločenstva“. [15] Touto definíciou Súdny dvor nadviazal na definíciu opatrení s rovnakým účinkom podľa článku 28 ES v rozsudku Dassonville [16], v ktorom Súdny dvor rozhodol, že opatrením s rovnakým

13 — V rozsudku z 12. júla 1973, Geddo (2/73, Zb. s. 865, bod 7) Súdny dvor rozhodol, že „zákaz množstevných obmedzení sa vzťahuje na všetky opatrenia, ktoré… predstavujú úplný alebo čiastočný zákaz dovozu, vývozu alebo tranzitu“.

14 — Rozsudok z 3. februára 1997, Bouhelier, 53/76, Zb. s. 197.

15 — Rozsudok Bouhelier, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, bod 16.

16 — Rozsudok Dassonville, už citovaný v poznámke pod čiarou 3, bod 5.

účinkom ako množstevné obmedzenie dovozu je „každá obchodno-právna úprava členských štátov, ktorá môže priamo alebo nepriamo, skutočne alebo potenciálne brániť obchodu v rámci Spoločenstva“. [17]

31. V roku 1979, dva roky po vydaní rozhodnutia vo veci Bouhelier, Súdny dvor v rozsudku vo veci Groenveld [18] zaviedol podstatne užšiu definíciu v rámci článku 29 ES a rozhodol, že článok 29 ES (pôvodne článok 34 Zmluvy ES) zahŕňa „opatrenia, ktoré sledujú alebo vyvolávajú špecifické obmedzenia vývozov, a teda vytvárajú rozdielne podmienky pre vnútorný obchod v členskom štáte a pre jeho zahraničný obchod, čím vnútroštátna výroba alebo vnútorný obchod dotknutého štátu sú osobitne zvýhodnené na úkor výroby alebo obchodu iných členských štátov“. [19]

32. V judikatúre z obdobia po vydaní rozsudku Groenveld Súdny dvor opakovane potvrdil túto definíciu (Groenveldove pravidlo). [20] Súdny dvor sa odchýlil od formulácie v rozsudku Groenveld iba v niektorých sporoch, v ktorých vypustil polovicu tretej časti Groenveldovho pravidla („na úkor výroby alebo obchodu iných členských štátov“). Ako príklady možno uviesť rozsudky Delhaize [21], Komisia/Belgicko [22] a Sydhavnens Sten & Grus [23]. Bez ohľadu na to však podstatné časti Groenveldovho pravidla platia dodnes.

33. Groenveldove pravidlo teda zahŕňa tri vzájomne spojené podmienky: Po prvé opatrenie musí sledovať alebo vyvolávať

17 — Túto definíciu neskôr Súdny dvor v súvislosti s článkom 28 ES opakovane potvrdil. Pozri napríklad rozsudky z 9. decembra 1981, Komisia/Taliansko, 193/80, Zb. s. 3019, bod 18; z 22. júna 1982, Robertson, 220/81, Zb. s. 2349, bod 9; z 18. mája 1993, Yves Rocher, C-126/91, Zb. s. I-2361, bod 9; zo 16. novembra 2000, Komisia/Belgicko, C-217/99, Zb. s. I-10251, bod 16; z 19. júna 2003, Komisia/Taliansko, C-420/01, Zb. s. I-6445, bod 25; z 2. decembra 2004, Komisia/Holandsko, C-41/02, Zb. s. I-11375, bod 39; z 26. mája 2005, Burmanjer a i., C-20/03, Zb. s. I-4133, bod 23; z 10. januára 2006, De Groot en Stol Allium a Bejo Zaden, C-147/04, Zb. s. I-245, bod 71; z 28. septembra 2006, Ahokainen a Leppik, C-434/04, Zb. s. I-9171, bod 18, a z 20. septembra 2007, Komisia/Holandsko, C-297/05, Zb. s. I-7467, bod 53.

18 — Rozsudok Groenveld, už citovaný v poznámke pod čiarou 7.

19 — Rozsudok Groenveld, už citovaný v poznámke pod čiarou 7, bod 7.

20 — Pozri napríklad rozsudky zo 14. júla 1981, Oebel, 155/80, Zb. s. 1993, bod 15; zo 7. februára 1984, Jongeneel Kaas, 237/82, Zb. s. 483, bod 22; z 27. marca 1990, Španielsko/Rada, C-9/89, Zb. s. I-1383, bod 21; z 24. januára 1991, Alsthom Atlantique, C-330/89, Zb. s. I-107, bod 14; z 10. novembra 1992, Exportur, C-3/91, Zb. s. I-5529, bod 21; z 22. júna 1999, ED, C-412/97, Zb. s. I-3845, bod 10; z 20. mája 2003, Consorzio del Prosciutto di Parma, C-108/01, Zb. s. I-5121, bod 54; z 20. mája 2003, Ravil, C-469/00, Zb. s. I-5053, bod 40; z 2. októbra 2003, Grilli, C-12/02, Zb. s. I-11585, bod 41, a z 8. novembra 2005, Jersey Produce, C-293/02, Zb. s. I-9543, bod 73.

21 — Rozsudok z 9. júna 1992, Delhaize, C-47/90, Zb. s. I-3669, bod 12.

22 — Rozsudok z 24. marca 1994, Komisia/Belgicko, C-80/92, Zb. s. I-1019, bod 24.

23 — Rozsudok z 23. mája 2000, Sydhavnens Sten & Grus, C-209/98, Zb. s. I-3743, bod 34.

špecifické obmedzenia vývozov, po druhé musí stanovovať rozličné podmienky pre vnútorný obchod a zahraničný obchod členského štátu, a po tretie výroba alebo vnútorný obchod dotknutého štátu musia byť osobitne zvýhodnené na úkor výroby alebo obchodu iných členských štátov.

34. Podľa môjho názoru v prejednávanej veci nie sú uvedené podmienky splnené.

35. Dotknuté belgické ustanovenie a jeho výklad nesledujú a ani nevyvolávajú špecifické obmedzenia vývozov, keďže toto ustanovenie a jeho výklad sa netýkajú konkrétne vývozu, ale všeobecne zákazu požadovať platbu, ako aj nemožnosti požadovať pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy číslo kreditnej karty.

36. Uvedené ustanovenie a jeho výklad ani nestanovujú žiadne právne alebo fakticky odlišné podmienky pre vnútorný a zahraničný obchod členského štátu. Z právneho hľadiska sa toto ustanovenie totiž v rovnakej miere a rovnakým spôsobom dotýka všetkých predávajúcich bez ohľadu na to, či tovary predávajú v Belgicku alebo v zahraničí. Aj z faktického hľadiska má toto ustanovenie a jeho výklad na predaj v Belgicku rovnaké účinky ako na predaj v zahraničí. Podľa môjho názoru sa teda nemožno stotožniť s tvrdením vnútroštátneho súdu, že toto opatrenie má z faktického hľadiska iné účinky na predaj tovarov vo vlastnej krajine ako na obchodné vzťahy so štátnymi príslušníkmi iného členského štátu.

37. Vnútroštátny súd konštatuje, že vymáhanie súm od spotrebiteľov z iných členských štátov, ktorí nezaplatili za prijatý tovar, je obtiažnejšie a drahšie. Toto tvrdenie podľa môjho názoru nie je presvedčivé. Bez konkrétnych dôkazov totiž nemožno vychádzať z toho, že vymáhanie týchto súm je obtiažnejšie a drahšie už preto, že spotrebiteľ má svoj obvyklý pobyt v inom členskom štáte. To, že spotrebiteľ má svoj obvyklý pobyt v inom členskom štáte nemusí nevyhnutne znamenať, že predávajúci musí spotrebiteľa zakaždým zažalovať v štáte, v ktorom má spotrebiteľ svoj obvyklý pobyt. [24]

38. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na to, že Spoločenstvo už prijalo v oblasti súdnej

24 — Takáto príslušnosť môže existovať iba na základe článkov 15 až 17 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).

spolupráce v občianskoprávnych veciach s cezhraničnými prvkami početné opatrenia, ktoré prispievajú k riadnemu a účinnému fungovaniu vnútorného trhu.[25] Tieto opatrenia v súlade s článkom 65 ES zahŕňajú zlepšenie a zjednodušenie systému cezhraničného doručovania súdnych a mimosúdnych dokumentov, spoluprácu pri získavaní dôkazov, ako aj uznávanie a výkon súdnych a mimosúdnych rozhodnutí v občianskoprávnych a obchodných veciach; súčasne tieto opatrenia podporujú zlučiteľnosť pravidiel týkajúcich sa kolíznych noriem a odstraňujú prekážky riadneho fungovania občianskoprávneho konania. Vzhľadom na všetky tieto opatrenia Spoločenstva nemožno považovať za správne tvrdenie, že konanie, vedené predávajúcim z určitého členského štátu proti spotrebiteľovi z iného členského štátu, je pre predávajúceho ťažšie. Navyše treba zohľadniť, že v prípadoch, akým je prejednávaný prípad, v ktorých ide o drobné sumy, sa pre cezhraničné spory bude v budúcnosti uplatňovať nariadenie, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu.[26]

39. Keďže belgické ustanovenie nesleduje ani nevyvoláva žiadne špecifické obmedzenia vývozov a nestanovuje rozličné podmienky pre vnútorný a zahraničný obchod členského štátu, nevedie teda k tomu, že vnútroštátna výroba alebo vnútorný obchod dotknutého členského štátu sú osobitne zvýhodnené na úkor výroby alebo obchodu iných členských štátov. Tretia podmienka Groenveldovho pravidla teda nie je splnená.

40. Preto možno konštatovať, že ustanovenie, akým je článok 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa a jeho výklad, podľa ktorého predávajúci nesmie požadovať od spotrebiteľa číslo jeho kreditnej karty počas lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmych pracovných dní, s ohľadom na platnú judikatúru nie sú opatreniami s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia v zmysle článku 29 ES.

41. Je však potrebné preskúmať, či vzhľadom na všeobecný vývoj judikatúry týkajúcej sa základných slobôd a vzhľadom na rozšírenú

25 — V tejto súvislosti treba uviesť predovšetkým nasledujúce právne predpisy: nariadenie č. 44/2001, už citované v poznámke pod čiarou 24; nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 z 21. apríla 2004, ktorým sa vytvára európsky exekučný titul pre nesporné nároky (Ú. v. EÚ L 143, s. 15; Mim. vyd. 19/007, s. 38); nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze (Ú. v. EÚ L 399, s. 1), ako aj návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu [KOM(2005) 87 v konečnom znení — COD 2005/0020]. Z právnickej literatúry pozri v súvislosti s niektorými z uvedených nariadení napríklad RIJAVEC, V.: Postopek potrditve Evropskega izvršilnega naslova. In: *Podjetje in delo*, č. 5/2007, s. 791; STADLER, A.: From the Brussels Convention to Regulation 44/2001: Cornerstones of a European law of civil procedure. In: *Common Market Law Review*, č. 6/2005, s. 1639; SUJECKI, B.: Das Europäische Mahnverfahren. In: *Neue Juristische Wochenschrift*, č. 23/2007, s. 1623.

26 — Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu (Ú. v. EÚ L 199, s. 1), ktoré sa podľa jej článku 29 (druhého odseku) bude uplatňovať sa od 1. januára 2009.

kritiku judikatúry týkajúcej sa opatrení s rovnakým účinkom ako sú množstevné obmedzenia vývozu, ktorá zaznieva v právnickej literatúre, [27] je vhodné naďalej uplatňovať vyššie vymedzené Groenveldove pravidlo.

2. Tvrdenia v prospech zmeny judikatúry

42. Zmenu platnej judikatúry k definícii opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu podporujú viaceré argumenty.

43. Ako prvý argument treba v rámci tohto skúmania zohľadniť skutočnosť, že z dôvodu úzkej formulácie definície platnej v súčasnosti nemôžu byť niektoré opatrenia členských štátov nikdy považované za opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu, keďže posúdenie, či došlo k rozdielnemu zaobchádzaniu, si nevyhnutne vyžaduje porovnanie účinkov opatrenia na tovary predávané v rámci určitého členského štátu a účinkov opatrenia na vyvezené tovary. Možno si predstaviť situáciu, že určitý tovar je vyrobený v jednom členskom štáte, avšak určený je iba na vývoz a na vnútroštátnom trhu sa nepredáva. V tomto prípade nemožno nikdy zistiť, či pre vnútroštátny obchod a zahraničný obchod existujú rozličné podmienky, keďže vnútroštátny obchod s týmto tovarom sa neuskutočňuje; práve tak nemožno zistiť, či určité opatrenie zvýhodňuje vnútroštátnu výrobu alebo vnútorný trh dotknutého členského štátu. [28] Bez ohľadu na to však vývoz tohto tovaru môže byť výrazne obmedzený, avšak opatrenia, ktoré ho obmedzujú, nemožno nikdy považovať za opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu.

44. Druhým relevantným argumentom podporujúcim zmenu platnej judikatúry je skutočnosť, že články 28 ES a 29 ES sledujú rovnaký cieľ [29] a opierajú sa o rovnakú zásadu, a to odstránenie zásahov do obchodných tokoch v Spoločenstve. To, že ide o rovnakú zásadu, zreteľne vyplýva z rozsudkov Schmidberger [30] a Komisia/Rakúsko [31], z ktorých

27 — Pozri napríklad ALEXANDER, W.: Case 15/79, P. B. Groenveld BV v Produktschap voor Vee en Vlees. In: *Common Market Law Review*, ročník 17, 1980, s. 285; FÜLLER, J. T.: *Grundlagen und inhaltliche Reichweite der Warenverkehrsfreiheiten nach dem EG-Vertrag*. Nomos, Baden-Baden 1998, s. 244; OLIVER, P.: Some Further Reflections on the Scope of Articles 28-30 (Ex 30-36) EC. In: *Common Market Law Review*, č. 4/1999, s. 799 a nasl.; MÜLLER GRAFF, P.-C., von der GROEBEN, H., SCHWARZE, J. (ed.): *Kommentar zum Vertrag über die Europäische Union und zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft*. 6. vyd., Nomos, Baden-Baden 2003, zväzok 1, Kommentar zu Art. 29 EG, s. 1082 a nasl., bod 19 a nasl.; TIZZANO, A.: *Trattati dell'Unione Europea e della Communità Europea*. Giuffrè, Milano 2004, s. 295; OLIVER, P., ROTH, W. H.: The Internal Market and the Four Freedoms. In: *Common Market Law Review*, č. 2/2004, s. 419; PISKA, C. in: MAYER, H. (ed.): *Kommentar zu EU- und EG-Vertrag*. Manz, Wien 2005, Kommentar zu Art. 29, bod 4; BARNARD, C.: *The Substantive Law of the EU*. Oxford University Press, Oxford 2007, s. 171; DAWES, A.: Importing and exporting poor reasoning: worrying trends in relation to the case law on the free movement of goods. In: *German Law Journal*, č. 8/2007, s. 761 a nasl.

28 — Pozri v tomto zmysle aj FÜLLER, J. T.: c. d., s. 245.

29 — FÜLLER, J. T.: c. d., s. 246, v tejto súvislosti zdôrazňuje, že obidva články slúžia rovnakému právnemu a politickému cieľu.

30 — Rozsudok z 12. júna 2003, Schmidberger, C-112/00, Zb. s. I-5659.

31 — Rozsudok z 15. novembra 2005, Komisia/Rakúsko, C-320/03, Zb. s. I-9871.

navyše možno implicitne vyvodiť, že je nevyhnutné zjednotiť definície opatrení s rovnakým účinkom pri dovoze a vývoze. V zmysle bodu 67 rozsudku Komisia/Rakúsko „články 28 ES a 29 ES sa musia v ich kontexte chápať tak, že smerujú k odstráneniu všetkých priamych alebo nepriamych, existujúcich alebo potenciálnych zásahov do obchodných tokov v rámci Spoločenstva“. Súdny dvor sa pritom odvolal na bod 56 rozsudku Schmidberger [32], v ktorom zodpovedajúcim spôsobom zjednotil definície opatrení s rovnakým účinkom pre dovoz a pre vývoz. Tieto pasáže pochopiteľne nemožno chápať ako odvrátenie sa od predchádzajúcej judikatúry k článku 29 ES, keďže v rovnakom období Súdny dvor vydal tiež rozsudok vo veci Jersey Produce [33], v ktorom potvrdil Groenveldove pravidlo, a teda úzku definíciu opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu. Uvedené veci rovnako ukazujú, že v oblasti voľného pohybu tovaru — t. j. tak pri dovoze, ako aj vývoze — je potrebné vychádzať zo zásady odstránenia zásahov do obchodných tokov vo vnútri Spoločenstva. [34] Vzhľadom na túto zásadu nevidím žiaden dôvod nasvedčujúci tomu, že sa definícia opatrení s rovnakým účinkom pri vývoze musí čo možno najviac líšiť od definície opatrení s rovnakým účinkom pri dovoze.

45. Ako tretí argument je potrebné zohľadniť význam koherentného výkladu všetkých štyroch základných slobôd — voľného pohybu tovaru, slobodného poskytovania služieb, voľného pohybu osôb a voľného pohybu kapitálu. Definícia opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu je jediným prípadom v rámci základných slobôd, v ktorom Súdny dvor trvá na tom, že obmedzenie príslušnej slobody vyžaduje rozdielne zaobchádzanie. [35]

46. Pokiaľ ide o voľný pohyb tovaru, už vyššie som uviedla, že články 28 ES a 29 ES spočívajú na rovnakej zásade, a preto nie je správne pri definícii opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia rozlišovať podľa toho, či ide o dovoz alebo vývoz. Z toho dôvodu možno súhlasiť s generálnym advokátom Capotortim, ktorý už vo veci Oebel poukázal na to, že sa možno obávať, že nejednotný pojem opatrení s rovnakým účinkom v oblasti voľného pohybu tovaru by bol zavádzajúci [36].

32 — Rozsudok Schmidberger, už citovaný v poznámke pod čiarou 30.

33 — Rozsudok z 8. novembra 2005, Jersey Produce, C-293/02, Zb. s. I-9543, bod 73.

34 — Súdny dvor v rozsudku Schmidberger výslovne použil formuláciu vzťahujúcu sa na dovoz aj vývoz: „[odstránenie všetkých] zásahov *do obchodných tokov vo vnútri Spoločenstva*“ („l'élimination de toutes entraves… *aux courants d'échanges dans le commerce intracommunautaire*“, „to eliminate all barriers… *to trade flows in intra-Community trade*“). Rozsudok Schmidberger, už citovaný v poznámke pod čiarou 30, bod 56, a rozsudok Komisia/Rakúsko, už citovaný v poznámke pod čiarou 31, bod 67.

35 — Barnard uvádza, že v prípade voľného pohybu osôb a slobodného poskytovania služieb sa Súdny dvor neobmedzuje na skúmanie otázky, či opatrenie je diskriminačné: pozri BARNARD, C.: c. d., s. 171 a 172. Behrens sa domnieva, že výklad základných slobôd Spoločenstva sa zo zákazu diskriminácie vyvinul na zákaz obmedzení: pozri BEHRENS, P.: Die Konvergenz der wirtschaftlichen Freiheiten im europäischen Gemeinschaftsrecht. In: *Europarecht*, č. 2/1992, s. 148 a nasl.

36 — Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Capotori 27. mája 1981 vo veci Oebel, 155/80 (rozsudok zo 14. júla 1981, Zb. s. 2012), bod 3. Podobne generálny advokát Gulmann vo veci Delhaize uviedol, že tento spor nastoľuje otázku, či pravidlo, ktoré Súdny dvor vytvoril v rozsudku Groenveld, nie je príliš úzke. Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Gulmann 16. januára 1992 vo veci Delhaize, C-47/90 (rozsudok z 9. júna 1992, Zb. s. I-3669).

47. Pokiaľ ide o slobodné poskytovanie služieb, treba poznamenať, že Súdny dvor aj v tejto oblasti dlhý čas podmieňoval porušenie dotknutých ustanovení rozdielnym zaobchádzaním, [37] neskôr však zmenil svoj postoj. [38] V oblasti voľného pohybu osôb sa Súdny dvor vo svojej staršej judikatúre rovnako obmedzoval na zákaz diskriminačných opatrení členských štátov, neskôr však rozhodol, že aj nediskriminačné opatrenie môže narušiť voľný pohyb osôb. [39] Aj zabezpečenie voľného pohybu kapitálu zahŕňa viac ako len zákaz diskriminačných opatrení; z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že nielen že sú diskriminačné opatrenia zakázané, ale že treba zohľadniť aj pojem obmedzenie voľného pohybu kapitálu. [40]

48. Žiadna zo základných slobôd — s výnimkou opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia podľa článku 29 ES — sa teda neobmedzuje na zákaz výlučne diskriminačných opatrení členských štátov; skôr je potrebné vychádzať z *obmedzenia* týchto slobôd. V tomto smere sa výslovne úzka definícia opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu výrazne odchyľuje od výkladu ostatných základných slobôd.

3. Návrh na zmenu judikatúry

49. Vzhľadom na vyššie uvedené argumenty považujem za odôvodnené, aby Súdny dvor zmenil Groenveldove pravidlo, t. j. úzku definíciu opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu.

37 — Pozri rozsudok zo 14. júla 1994, Peralta, C-379/92, Zb. s. I-3453, bod 51. V rozsudku Peralta Súdny dvor napríklad rozhodol, že talianska právna úprava, ktorá zakazuje odvádzanie škodlivých chemických látok do mora, neporušuje ustanovenia Zmluvy o slobodnom poskytovaní služieb, keďže sa vzťahuje na všetky lode bez toho, aby rozlišovala, či sa doprava vykonáva vo vnútri Talianska alebo do iných členských štátov, a keďže nestanovuje poskytovanie iných služieb pre vyvážané výrobky a pre výrobky uvádzané na trh v Taliansku a osobitne nezvýhodňuje tak taliansky ako ani tuzemský trh, ani talianske dopravné podniky a ani talianske výrobky.

38 — Pozri rozsudky z 25. júla 1991, Säger, C-76/90, Zb. s. I-4221, bod 12, a z 10. mája 1995, Alpine Investments, C-384/93, Zb. s. I-1141. V rozsudku Alpine Investments, týkajúcom sa „vývozu“ služieb, Súdny dvor rozhodol, že opatrenie členského štátu môže obmedziť slobodné poskytovanie služieb aj vtedy, ak je všeobecne uplatniteľné a nediskriminačné a nesleduje ani nezabezpečuje vnútroštátnemu trhu výhodu na úkor poskytovateľov služieb z iných členských štátov.

39 — O voľnom pohybe pracovníkov pozri rozsudok z 15. decembra 1995, Bosman, C-415/93, Zb. s. I-4921, bod 104, kde Súdny dvor vychádzal z obmedzenia voľného pohybu pracovníkov. O slobode usadiť sa pozri rozsudky zo 7. júla 1988, Wolf a Dorchain, 154/87 a 155/87, Zb. s. 3897, bod 9, a z 31. marca 1993, Kraus, C-19/92, Zb. s. I-1663, bod 32. Z právnickej literatúry o problematike diskriminácie a voľného pohybu pozri napríklad BERNARD, N.: Discrimination and Free Movement in EC Law. In: *International and Comparative Law Quarterly*, č. 1/1996, s. 83 a nasl.; DANIELE, L.: Non-Discriminatory Restrictions to the Free Movement of Persons. In: *European Law Review*, č. 3/1997, s. 191 a nasl.

40 — Pozri napríklad rozsudky zo 4. júna 2002, Komisia/Portugalsko, C-367/98, Zb. s. I-4731, a z 28. septembra 2006, Komisia/Holandsko, C-282/04 a C-283/04, Zb. s. I-9141. Z právnickej literatúry pozri napríklad LENAERTS, K., VAN NUFFEL, P.: *Constitutional Law of the European Union*. 2. vyd., Sweet & Maxwell, London 2005, s. 240.

50. Pokiaľ ide o zmenu tejto definície, Súdny dvor má v zásade dve možnosti. Prvá možnosť spočíva v tom, že definíciu, ktorú vytvoril v súvislosti s článkom 28 ES, prenesie aj na článok 29 ES. To znamená, že na účely definície opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu použije zodpovedajúcu prispôsobenú formuláciu z rozsudku Dassonville [41], že výslovne pripustí odôvodnenie týchto opatrení kogentnými požiadavkami uvedenými v rozsudku Cassis de Dijon [42], a že za podmienok stanovených v rozsudku Keck a Mithouard [43] vylúči spôsoby predaja z definície týchto opatrení. Druhá možnosť spočíva v tom, že Súdny dvor iba formuluje definíciu opatrení s rovnakým účinkom užšie ako v rozsudku Dassonville, čo by prípadne mohlo aj odôvodňovať neuplatnenie kritérií rozsudku Keck a Mithouard na obmedzenia vývozu. Aj v rámci druhej možnosti je možné vnútroštátne opatrenie odôvodniť kogentnými požiadavkami uvedenými v rozsudku Cassis de Dijon.

51. Obidve možnosti majú svoje výhody aj nevýhody. Výhoda druhej možnosti spočíva v tom, že ňou je možné vyhnúť sa široko formulovanej definícii opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia, ktorá by zahŕňala neprehľadné množstvo opatrení členských štátov. Pri vypracovaní tejto užšej definície sa opäť nastoľuje otázka vhodných kritérií, na základe ktorých je možné takúto užšiu definíciu formulovať. Ďalšia nevýhoda druhej možnosti spočíva v tom, že formulácia novej osobitnej definície opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu by opätovne viedla k rozporom v judikatúre v oblasti voľného pohybu tovaru a všeobecných základných slobôd.

52. Preto považujem za vhodné uplatniť aj v rámci výkladu článku 29 ES definície, obmedzenia a kritériá uvedené v rozsudkoch Dassonville, Cassis de Dijon, ako aj Keck a Mithouard. Túto judikatúru však treba prispôsobiť článku 29 ES. Ďalej preto uvediem, ktoré kritériá by mal Súdny dvor uplatniť pri skúmaní, či ide o opatrenie s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenie vývozu.

53. Najprv navrhujem, aby Súdny dvor definoval opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu ako všetky opatrenia členských štátov, ktoré sú spôsobilé priamo alebo nepriamo, skutočne alebo potenciálne narušiť obchod medzi členskými štátmi Spoločenstva.

54. Pritom je potrebné zohľadniť, že pod tak širokú definíciu opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu spadá

41 — Rozsudok Dassonville, už citovaný v poznámke pod čiarou 3.
42 — Rozsudok z 20. februára 1979, Rewe-Zentral (Cassis de Dijon), 120/78, Zb. s. 649.
43 — Rozsudok Keck a Mithouard, už citovaný v poznámke pod čiarou 4.

veľký počet opatrení. [44] V praxi to znamená, že opatreniami s rovnakým účinkom by mohli byť aj akékoľvek výrobné podmienky a zodpovedajúce obmedzenia, akékoľvek opatrenia, ktoré nejakým spôsobom zvyšujú výrobné náklady, [45] alebo opatrenia týkajúce sa pracovných podmienok. To by mohlo viesť k tomu, že napadnúť by bolo možné aj také opatrenia členských štátov, ktoré nie sú dostatočne úzko spojené s vývozom.

55. V prípade dovozu tovarov do určitého členského štátu existuje možnosť vplyvu uvedených faktorov, keďže dovážané tovary sú vyrábané v inom členskom štáte. Dotknuté faktory môžu mať v každom prípade obmedzujúci účinok na vývoz z členského štátu. Je však potrebné zdôrazniť, že obmedzujúce účinky týchto faktorov na vývoz sú nepriame, v dôsledku čoho musí byť vylúčená možnosť, že budú kvalifikované ako opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia.

56. Preto navrhujem, aby Súdny dvor zúžil definíciu opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu tým spôsobom, že z tejto definície budú vylúčené opatrenia, ktorých vplyv na vývoz je *veľmi neistý a veľmi nepriamy*. Treba pripomenúť, že Súdny dvor vo svojej doterajšej judikatúre k článku 29 ES — bez ohľadu na úzku definíciu opatrení s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu — už z pôsobnosti článku 29 ES vylúčil niektoré z vyššie uvedených opatrení. V rozsudku Oebel [46] Súdny dvor napríklad rozhodol, že zákaz nočného pečenia v pekárňach — teda opatrenie týkajúce sa pracovných podmienok — nie je opatrením s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu. V rozsudku ED [47] Súdny dvor konštatoval, že možnosť, že ustanovenie talianskeho občianskeho procesného práva, podľa ktorého nemožno vydať platobný príkaz, ak k doručeniu dlžníkovi má dôjsť v inom členskom štáte, bude pôsobiť na predávajúceho v určitom členskom štáte tak, že tento predávajúci bude váhať s predajom tovarov do zahraničia, je veľmi neistá a veľmi nepriama *(trop aléatoire et indirecte, too uncertain and indirect)*, a teda nemôže narušiť obchod medzi členskými štátmi. [48] Toto kritérium Súdny dvor uplatnil okrem iného v niektorých konaniach v súvislosti s opatreniami s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia dovozu [49], s voľným

44 — Na to sa poukazuje aj v právnickej literatúre. Pozri napríklad FÜLLER, J. T.: c. d., s. 245; OLIVER, P.: c. d., s. 800; WOODS, L.: *Free Movement of Goods and Services within the European Community*. Ashgate, Aldershot 2004, s. 108; OLIVER, P., ENCHELMAIER, S.: Free movement of goods: Recent developments in the case law. In: *Common Market Law Review*, č. 3/2007, s. 686; ENCHELMAIER, S.: The ECJ's Recent Case Law on the Free Movement of Goods: Movement in All Sorts of Directions. In: *Yearbook of European Law*, 2007, s. 144.

45 — O tom, že takáto široká definícia zahŕňa aj opatrenia, ktoré zvyšujú výrobné náklady, sa zmieňuje najmä MÜLLER-GRAFF, P.-C. in: von der GROEBEN, H., SCHWARZE, J. (ed.): c. d., komentár k článku 29 ES, s. 1081, bod 15.

46 — Rozsudok Oebel, už citovaný v poznámke pod čiarou 20.

47 — Rozsudok z 22. júna 1999, ED, C-412/97, Zb. s. I-3845.

48 — Rozsudok ED, už citovaný v poznámke pod čiarou 47, bod 11.

49 — Pozri rozsudky zo 7. marca 1990, Krantz, C-69/88, Zb. s. I-583, bod 11; z 13. októbra 1993, CMC Motorradcenter, C-93/92, Zb. s. I-5009, bod 12, ako aj Burmanjer a i., už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 31.

pohybom osôb [50] a so slobodou usadiť sa [51]. Treba zdôrazniť, že pri uvedenom kritériu ide o príčinný vzťah medzi opatrením s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu a obmedzením vývozu, nejde však o otázku intenzity obmedzenia vývozu.

57. Ďalej je potrebné objasniť otázku, či kritériá rozsudku Keck a Mithouard [52], na základe ktorých sú nediskriminačné spôsoby predaja vylúčené z pôsobnosti článku 28 ES, je možné uplatniť aj pri výklade článku 29 ES. Podľa môjho názoru možno pravidlo, ktoré Súdny dvor rozvinul v rozsudku Keck a Mithouard, použiť aj v rámci skúmania článku 29 ES, avšak toto pravidlo je potrebné prispôsobiť znakom vývozu.

58. V súvislosti s touto otázkou najprv navrhujem, aby Súdny dvor pre opatrenia týkajúce sa vývozu prispôsobil formuláciu z bodu 16 rozsudku Keck a Mithouard tak, aby uplatňovanie vnútroštátnych ustanovení, obmedzujúcich alebo zakazujúcich určité spôsoby predaja, na výrobky, *ktoré sú vyvážané do iných členských štátov*, nebolo spôsobilé priamo alebo nepriamo, skutočne alebo potenciálne narušiť obchod medzi členskými štátmi Spoločenstva, pokiaľ sa tieto ustanovenia vzťahujú na všetkých účastníkov trhu, ktorí vykonávajú svoju činnosť v tuzemsku, a pokiaľ sa z právneho aj faktického hľadiska rovnakým spôsobom dotýkajú predaja tuzemských výrobkov a predaja tých výrobkov, *ktoré sú vyvážané do ostatných členských štátov*.

59. Podľa môjho názoru je však treba zohľadniť to, že niektoré spôsoby predaj obmedzujú alebo zabraňujú *výstupu z trhu*, hoci právne ani fakticky nediskriminujú. Existuje viacero dôvodov pre zodpovedajúce prispôsobenie pravidla Keck.

60. Prvý dôvod spočíva v tom, že zodpovedajúci výklad článku 29 ES viac zohľadňuje zmysel a účel voľného pohybu tovaru. Už vo veciach v súvislosti s článkom 28 ES sa ukázalo, že niektoré spôsoby predaja, ktoré majú výrazný obmedzujúci účinok na dovoz, môžu byť prísnejším uplatnením pravidla

50 — Pozri rozsudok z f27. januára 2000, Graf, C-190/98, Zb. s. I-493, bod 25. Pozri ďalej návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Sharpston 28. júna 2007 vo veci Gouvernement de la Communauté française a Gouvernement wallon, C-212/06 (rozsudok z 1. apríla 2008, Zb. s. I-1683), body 56, 59 a nasl.

51 — Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Tizzano 25. marca 2004 vo veci CaixaBank, C-442/02 (rozsudok z 5. októbra 2004, Zb. s. I-8961), bod 75.

52 — Rozsudok Keck a Mithouard, už citovaný v poznámke pod čiarou 4.

Keck neoprávnene vylúčené. V niektorých návrhoch [53] a v právnickej literatúre [54] bolo preto už viackrát zdôraznené, že tie spôsoby predaja, ktoré bránia alebo obmedzujú *prístup na trh*, musia byť považované za opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia dovozu. Ako odôvodnenie sa uvádza, že kritériá rozsudku Keck a Mithouard sa uplatnia v zásade *až vtedy*, keď tovar už bol dovezený na trh určitého členského štátu. [55] Rovnako ako v prípade dovozu určité spôsoby predaja môžu obmedziť prístup na trh, tak aj v prípade vývozu môžu spôsoby predaja obmedziť výstup z trhu.

61. Viaceré vnútroštátne ustanovenia týkajúce sa spôsobov predaja v skutočnosti nemajú také priame obmedzujúce účinky na voľný pohyb tovaru, aby ich bolo možné považovať za obmedzenie výstupu z trhu. K ním patria napríklad niektoré predpisy o otváracích hodinách predajní [56], ako aj predpisy o obmedzení predaja niektorých výrobkov na určité obchody [57] alebo určitých obchodníkov [58]. Tieto spôsoby predaja [59] je v každom prípade potrebné skúmať so zreteľom na pravidlo Keck, lebo v opačnom prípade by sme sa vrátili do stavu pred vydaním rozsudku Keck a Mithouard, kedy účastníci trhu napádali každú právnu úpravu, „ktorá sa javila ako obmedzenie ich slobody podnikania“. [60] Niektoré spôsoby predaja však môžu priamo obmedziť vývoz, keďže užšie súvisia s prekračovaním tovaru cez hranicu ako takým. [61] Ide napríklad o predpisy, ktoré zakazujú predaj určitých výrobkov cez internet. [62] Na základe *znakov* týchto spôsobov predaja je však len ťažko možné vopred vytvoriť dve konkrétne a vzájomne zreteľne odlišné kategórie spôsobov predaja, pričom tu uvádzam iba niektoré názorné príklady. Vhodnejšie je rozlišovanie spôsobov predaja na základe ich *účinkov*, teda podľa toho, či môžu mať vplyv na vstup na trh alebo na výstup z trhu.

53 — Pozri v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Stix-Hackl 11. marca 2003 vo veci Deutscher Apothekerverband, už citovanej v poznámke pod čiarou 10, bod 77. Pozri ďalej návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott 14. decembra 2006 vo veci Mickelsson, C-142/05, vec v konaní, bod 66.

54 — BARNARD, C.: c. d., s. 159 a nasl.; OLIVER, P.: c. d., s. 795.

55 — Pozri v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Stix-Hackl 11. marca 2003 vo veci Deutscher Apothekerverband, už citovanej v poznámke pod čiarou 10, bod 77. Ďalej pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott 14. decembra 2006 vo veci Mickelsson, C-142/05, vec v konaní, bod 53.

56 — Pozri napríklad rozsudok z 20. júna 1996, Semeraro Casa, C-418/93 až C-421/93, C-460/93 až C-462/93, C-464/93, C-9/94 až C-11/94, C-14/94, C-15/94, C-23/94, C-24/94 a C-332/94, Zb. s. I-2975.

57 — Pozri napríklad rozsudok z 29. júna 1995, Komisia/Grécko, C-391/92, Zb. s. I-1621.

58 — Pozri rozsudok zo 14. decembra 1995, Banchero, C-387/93, Zb. s. I-4663.

59 — Hoci sa vyššie uvedené spôsoby predaja týkajú toho, *kedy*, *kde* a *kto* určitý výrobok predáva, v zásade nemožno vychádzať z toho, že spôsoby predaja neobmedzujú prístup na trh alebo výstup z trhu, čím uvedené príklady nemožno chápať v zmysle vytvárania abstraktnej kategórie spôsobov predaja, ktorá je vopred konkrétne a jasne ohraničená, a ktorá musí byť vyňatá z pravidla Keck.

60 — Rozsudok Keck a Mithouard, už citovaný v poznámke pod čiarou 4, bod 14.

61 — Ide teda predovšetkým o spôsoby predaja týkajúce sa toho, *ako* sa výrobok predáva, avšak aj v tomto prípade možno len ťažko hovoriť o vopred určenej kategórii; účinky konkrétneho spôsobu predaja treba skúmať osobitne v každom konkrétnom prípade.

62 — Hoci Súdny dvor v rozsudku Deutscher Apothekerverband (už citovanom v poznámke pod čiarou 10, bod 74) vychádzal zo zistenia, že nemecký zákaz predaja liekov cez internet má silnejší účinok na zahraničné ako na domáce lekárne, a teda sa naďalej pridržoval kritéria skutočného rozdielneho zaobchádzania, konštatoval skutočné rozdielne zaobchádzanie, pokiaľ ide o *prístup* na trh.

62. Druhý dôvod pred vyňatie spôsobov predaja obmedzujúcich výstup z trhu z pravidla Keck spočíva v tom, že pri praktickom použití zásad pravidla Keck je potrebné zohľadniť znaky vývozu. Pôvodné kritériá rozsudku Keck a Mithouard, ktoré boli formulované so zreteľom na dovoz, sa opierajú o zásadu, podľa ktorej spôsoby predaja neobmedzujú dovoz vtedy, ak pre predaj tuzemských ako aj dovážaných tovarov na trhu, na ktorom sa predávajú, platia rovnaké právne a faktické podmienky. Porovnateľnú zásadu je možné preniesť na vývoz: pre tovary, ktoré sú predávané na trhu určitého členského štátu, a pre tovary určené na vývoz z tohto trhu, musia platiť tie isté faktické a právne podmienky, čím teda vnútroštátne opatrenie nemá na vyvážané tovary silnejšie účinky ako na tovary predávané v tuzemsku.

63. Praktické účinky tejto zásady však môžu mať odlišné dôsledky na vývoz ako na dovoz. V prípade dovozu sa na základe pravidla Keck skúma absencia rozdielneho zaobchádzania s tuzemským a zahraničným výrobkom na tuzemskom trhu, zatiaľ čo v prípade vývozu sa skúma absencia rozdielneho zaobchádzania s dvoma tuzemskými výrobkami — z ktorých jeden sa vyváža — na tuzemskom trhu. Ak opatrenie členského štátu z právneho hľadiska nerozlišuje medzi vyvezeným a v tuzemsku predávaným výrobkom, tak skutočné rozdielne zaobchádzanie pri vývoze vo väčšine prípadov nemožno zistiť na základe okolností existujúcich na trhu, na ktorom je výrobok predávaný, ale naopak len na základe okolností mimo tohto trhu. Skutočný vplyv takýchto zahraničných faktorov však často možno iba ťažko s istotou konštatovať. Je však pravdou, že čisto teoreticky nemožno vylúčiť, že opatrenie členského štátu má rozdielne faktické účinky na vyvezený výrobok a na výrobok predávaný v tuzemsku tiež v dôsledku faktorov nachádzajúcich sa na trhu, na ktorom je výrobok predávaný.

64. Aj tretí dôvod súvisí špeciálne s vývozom, keďže vývoz je najčastejšie obmedzovaný práve spôsobmi predaja a nie požiadavkami na výrobok. V tomto smere platí niečo iné ako v prípade dovozu, v ktorom majú obmedzujúce účinky predovšetkým požiadavky na výrobok stanovené určitým členským štátom. Na vyvážané tovary majú totiž požiadavky na výrobok iné účinky ako na dovážané tovary. Tovar, ktorý sa dováža z jedného členského štátu do iného členského štátu, musí spĺňať dva druhy požiadaviek na výrobok — jednak požiadavky stanovené členským štátom, v ktorom sa uskutočňuje výroba, a jednak požiadavky členského štátu, do ktorého sa výrobok dováža. Definovaním požiadaviek na výrobok ako opatrení s rovnakým účinkom pri dovoze sa má predísť tomu, aby bolo znemožnené alebo bránené vstupu tovarov do dovážajúceho členského štátu tým, že sa požiadavky na výrobok členského štátu dovozu budú odlišovať od požiadaviek na výrobok členského štátu, v ktorom sa uskutočňuje výroba. Ak sa tovary vyvážajú z určitého členského štátu, je pri skúmaní otázky, či existuje prekážka vývozu, potrebné zohľadňovať iba požiadavky na výrobok stanovené týmto členským

štátom, nie však naproti tomu aj tie požiadavky, ktoré majú spĺňať tovary v členskom štáte, do ktorého sú vyvážané. Keďže teda spôsoby predaja najčastejšie obmedzujú vývoz, je odôvodnené vyňať z pravidla Keck tie spôsoby predaja, ktoré znemožňujú alebo priamo obmedzujú výstup z trhu.

65. Z vyššie uvedených dôvodov navrhujem, aby Súdny dvor považoval tie predpisy členských štátov týkajúce sa spôsobov predaja, ktoré znemožňujú alebo priamo obmedzujú *výstup z trhu*, za opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu.

66. Ďalej budem skúmať vec Gysbrechts na základe zmeneného výkladu článku 29 ES.

4. Skúmanie na základe zmeneného výkladu článku 29 ES

67. Z vyššie uvedených dôvodov vyplýva, že pri aktuálnom stave vývoja práva Spoločenstva je vhodné zmeniť výklad článku 29 ES. Ďalej budem teda skúmať vec Gysbrechts na základe tohto zmeneného výkladu.

68. V rámci skúmania článku 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa treba rozlišovať dve hľadiská. Jednak je potrebné skúmať, či článku 29 ES odporuje samotné ustanovenie, t. j. zákaz požadovať od spotrebiteľa zálohu alebo zaplatenie počas lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmych pracovných dní. Jednak je v kontexte článku 29 ES potrebné preskúmať tiež špecifický výklad belgického predpisu, ktorý má v praxi takú podobu, že predávajúci nesmie od spotrebiteľa požadovať číslo kreditnej karty, a to ani ak sa zaviaže, že ho nepoužije na zaplatenie počas lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmych pracovných dní.

69. Skúmanie na základe navrhovaného zmeneného výkladu článku 29 ES zahŕňa viacero krokov.

70. Na úvod je potrebné konštatovať, že dotknuté belgické ustanovenie a jeho výklad spadajú pod spôsoby predaja, pričom pri skúmaní musia byť najprv použité kritériá rozsudku Keck a Mithouard. Napriek tomu, že belgické ustanovenie upravujúce podmienky platby a výklad tohto ustanovenia sa týkajú konkrétneho spôsobu platby, ide o dôležitý aspekt kúpnej zmluvy, resp.

konkrétne predaja cez internet, ktorý treba teda kvalifikovať ako spôsob predaja. Súdny dvor vo svojej judikatúre k článku 28 ES už konštatoval, že predaj cez internet spadá pod spôsoby predaja. [63]

71. V rámci tohto skúmania treba najprv odpovedať na otázku, či dotknuté ustanovenie a jeho výklad sa po prvé vzťahujú na všetkých dotknutých účastníkov trhu, ktorí svoju činnosť vykonávajú v tuzemsku, a či po druhé predaj tuzemských výrobkov a výrobkov vyvážaných do iných členských štátov sa ich právne aj fakticky rovnakým spôsobom dotýka.

72. Prvé kritérium rozsudku Keck a Mithouard je splnené, keďže tak ustanovenie ako aj jeho výklad sa vzťahujú na všetkých účastníkov trhu, ktorí v Belgicku predávajú tovary v rámci predajov na diaľku.

73. Pokiaľ ide o druhé kritérium, treba najprv konštatovať, že tak ustanovenia ako aj jeho výklad sa právne rovnakým spôsobom dotýkajú predaja tuzemských výrobkov a vyvážaných výrobkov, keďže neobsahujú žiadne osobitné pravidlá pre predaj tuzemských tovarov alebo predaj vyvážaných tovarov. K faktickým účinkom na vývoz som už pri skúmaní na základe platnej judikatúry uviedla, že tak dotknuté belgické ustanovenie ako aj jeho výklad sa fakticky rovnakým spôsobom dotýkajú tuzemského predaja a vývozu. V súlade s navrhnutou zmenou výkladu článku 29 ES je však potrebné skúmať, či belgické ustanovenie alebo jeho výklad — bez ohľadu na to, že právne ani fakticky nediskriminujú — nebránia výstupu z trhu.

74. V dôsledku zákazu požadovať zaplatenie počas lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmych pracovných dní predávajúci odosiela spotrebiteľovi tovar bez toho, aby čo len minimálne vedel, či za tento tovar niekedy obdrží platbu. Tento stav neistoty, v ktorom sa predávajúci v súvislosti so zaplatením nachádza, ho môže odradiť od predaja tovarov na diaľku. Pritom nie je dôležité, či sa líši riziko týkajúce sa obdržania platby pri predaji v zahraničí od rizika pri predaji v Belgicku. Výklad belgického ustanovenia, podľa ktorého predávajúci nesmie požadovať od spotrebiteľa číslo jeho kreditnej karty, predstavuje pre predávajúceho rovnakú neistotu, keďže nemá žiadnu záruku, že platbu niekedy obdrží. Táto neistota predávajúceho môže viesť k tomu, že z obavy, že mu nebude

63 — Rozsudok Deutscher Apothekerverband, už citovaný v poznámke pod čiarou 10, bod 68 a nasl.

zaplatené, zastaví alebo zníži objem vývozov tovarov dohodnutých cez internet. Práve kvôli týmto obavám podnik Santurel požaduje od kupujúcich v zahraničí číslo kreditnej karty.

75. Preto možno konštatovať, že na základe navrhovaného zmeneného výkladu článku 29 ES také ustanovenie, akým je článok 80 ods. 3 belgického zákona o ochrane spotrebiteľa a výklad tohto ustanovenia, podľa ktorého predávajúci nesmie od spotrebiteľa požadovať číslo kreditnej karty, bránia výstupu z trhu, a teda sú opatreniami s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu.

76. Podľa ustálenej judikatúry k článku 28 ES — ktorú som z vyššie uvedených dôvodov preniesla na článok 29 ES — je však možné vnútroštátnu právnu úpravu, ktorá je opatrením s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia vývozu, odôvodniť niektorým z dôvodov uvedeným v článku 30 ES alebo naliehavými dôvodmi. [64] Vnútroštátny predpis musí byť v každom prípade spôsobilý dosiahnuť cieľ, ktorý sleduje, a nesmie ísť nad rámec toho, čo je na dosiahnutie tohto cieľa nevyhnutné. [65]

77. Ďalej je teda potrebné odpovedať na otázku, či belgické opatrenie je možné odôvodniť niektorým z dôvodov uvedeným v článku 30 ES alebo niektorým z naliehavých dôvodov, ktoré Súdny dvor rozvinul v rozsudku Cassis de Dijon [66] a v neskoršej judikatúre. Žiaden z dôvodov uvedených v článku 30 ES nie je v prejednávanej veci relevantným; možno sa však odvolávať na ochranu spotrebiteľa, ktorá je jedným z naliehavých dôvodov.

78. Účelom zákazu požadovať zálohu alebo zaplatenie počas lehoty na odstúpenie od zmluvy v dĺžke siedmych pracovných dní, ako aj s ním súvisiaceho výkladu, podľa ktorého predávajúci pred uplynutím tejto lehoty nesmie od spotrebiteľa požadovať číslo kreditnej karty, je nepochybne ochrana spotrebiteľa. Zákazom požadovať zálohu alebo zaplatenie počas lehoty na odstúpenie od zmluvy Belgicko zamýšľalo posilniť právo spotrebiteľa na odstúpenie od zmlúv uzatvorených na diaľku, [67] ktoré je zakotvené v článku 6 smernice 97/7, a vytvoriť pre spotrebiteľa také podmienky, za ktorých si môže svoje právo na odstúpenie od zmluvy

64 — O naliehavých dôvodoch pozri rozsudok Rewe-Zentral (Cassis de Dijon), už citovaný v poznámke pod čiarou 42, bod 8.

65 — Pozri rozsudky z 20. júna 2002, Radiosistemi, C-388/00 a C-429/00, Zb. s. I-5845, body 40 až 42; z 8. mája 2003, ATRAL, C-14/02, s. I-4431, bod 64; z 8. septembra 2005, Yonemoto, C-40/04, Zb. s. I-7755, bod 55, a z 10. novembra 2005, Komisia/Portugalsko, C-432/03, Zb. s. I-9665, bod 42.

66 — Rozsudok Rewe-Zentral (Cassis de Dijon), už citovaný v poznámke pod čiarou 42.

67 — Všeobecne o práve spotrebiteľa na odstúpenie od zmluvy uzatvorenej na diaľku pozri napríklad REICH, N.: Die neue Richtlinie 97/7/EG über den Verbraucherschutz bei Vertragsabschlüssen im Fernabsatz. In: *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, č. 19/1997, s. 584 a nasl.; MICKLITZ, H.-W.: Die Fernabsatzrichtlinie 97/7/EG. In: *Zeitschrift für europäisches Privatrecht*, č. 4/1999, s. 884 a nasl.; BERNARDEAU, L.: La directive communautaire 97/7 en matière de contrats à distance. In: *Cahiers de droit européen*, č. 1-2/2000, s. 129; POILLOT, É.: Le droit comparé au service de la compréhension de l'acquis communautaire en droit privé: l'exemple du droit de rétractation dans la directive 97/7/CE concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance. In: *Revue internationale de droit comparé*, č. 4/2005, s. 1017; KNEZ, R.: Direktiva 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo. In: TRSTENJAK, V.: *Evropsko pravo varstva potrošnikov*. GV Založba, Ljubljana 2005, s. 113.

uplatniť bez akéhokoľvek rizika. Je pochopiteľné, že spotrebiteľ je v prípade predaja na diaľku silnejšie chránený ako v prípade obyčajného predaja; právo spotrebiteľa na odstúpenie od zmluvy je založené na myšlienke, že pri predaji na diaľku spotrebiteľ uvidí skutočnú podobu výrobku až potom, čo si ho objednal. [68] Odôvodnenie č. 14 smernice 97/7 v tejto súvislosti stanovuje, že právo na odstúpenie od zmluvy musí byť zabezpečené, „keďže spotrebiteľ nemá možnosť skutočne vidieť výrobok alebo uistiť sa o podstate poskytovanej služby pred uzavretím zmluvy".

79. Belgicko sa preto v článku 80 ods. 3 zákona o ochrane spotrebiteľa rozhodlo zabezpečiť spotrebiteľom vyššiu úroveň ochrany ako je úroveň ochrany stanovená v smernici 97/7. Tým chcelo zabrániť tomu, aby spotrebiteľ, ktorý odstúpi od uzatvorenej zmluvy, musel čakať na vrátenie vykonaných platieb. Podľa článku 6 ods. 2 smernice 97/7 toto vrátenie musí byť vykonané bez zbytočného odkladu, maximálne však do tridsiatich dní. Belgicko súčasne zamýšľalo chrániť spotrebiteľa pred rizikom, že predávajúci mu už vykonané platby nevráti. Z týchto dôvodov možno konštatovať, že belgické ustanovenie a jeho výklad možno odôvodniť ochranou spotrebiteľa.

80. Napokon je potrebné skúmať, či dotknuté belgické ustanovenie a jeho výklad sú primerané. V rámci skúmania primeranosti je nevyhnutné posúdiť, či uvedené ustanovenie a jeho výklad sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie cieľa ochrany spotrebiteľa, resp. či existuje opatrenie, ktorým možno uvedený cieľ dosiahnuť rovnako účinne, avšak spôsobom obmedzujúcim voľný pohyb tovaru v menšej miere. [69] Najprv preskúmam so zreteľom na zásadu proporcionality všeobecný zákaz požadovať pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy zálohu alebo zaplatenie a následne výklad, podľa ktorého predávajúci pred uplynutím tejto lehoty

68 — Pozri v tomto zmysle HEINRICHS, H.: Das Widerrufsrecht nach der Richtlinie 97/7/EG über den Verbraucherschutz bei Vertragsabschlüssen im Fernabsatz. In: BEUTHIEN, V. a i. (ed.): *Festschrift für Dieter Medicus zum 70. Geburtstag*. Heymanns, Köln 1999, s. 190; PÜTZHOVEN, A.: *Europäischer Verbraucherschutz im Fernabsatz. Die Richtlinie 97/7/EG und ihre Einbindung in nationales Verbraucherrecht*. Beck, München 2001, s. 76; REUTER, M.: *Der Fernabsatz und seine rechtliche Ausgestaltung in der Europäischen Union*. Peter Lang, Frankfurt 2002; LODDER, A., KASPERSEN, H. W. K. (ed.): *eDirectives: Guide to European Union Law on E-Commerce. Commentary on the Directives on Distance Selling, Electronic Signatures, Electronic Commerce, Copyright in the Information Society, and Data Protection*. Kluwer, Haag 2002.

69 — Pozri napríklad rozsudky z 10. novembra 1994, Ortscheit, C-320/93, Zb. s. I-5243, bod 16; z 15. júna 1999, Heinonen, C-394/97, Zb. s. I-3599, bod 36, a Ahokainen a Leppik, už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 33. V právnickej literatúre pozri LENAERTS, K., VAN NUFFEL, P.: c. d..

nesmie od spotrebiteľa požadovať číslo kreditnej karty.

81. Všeobecný zákaz požadovať pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy zálohu alebo zaplatenie je podľa môjho názoru opatrenie, ktoré je vo vzťahu k cieľu ochrany spotrebiteľa primerané. Belgicko sa rozhodlo pre úroveň ochrany spotrebiteľa, pri ktorej spotrebiteľ v prípade odstúpenia od zmluvy uzatvorenej na diaľku nepodstupuje žiadne riziko. Vzhľadom na to, že smernica 97/7 stanovuje pre odstúpenie od zmluvy lehotu siedmych pracovných dní, je pochopiteľné, že počas tejto lehoty nebude od spotrebiteľa požadovaná ani žiadna platba za tovar, ktorý prijal.

82. Článku 29 ES teda neodporuje vnútroštátny predpis, ktorý v oblasti predajov na diaľku stanovuje zákaz požadovať zálohu alebo zaplatenie počas kogentne stanovenej lehoty na odstúpenie od zmluvy.

83. Napokon je potrebné skúmať, či výklad belgického ustanovenia, podľa ktorého predávajúci nesmie pred uplynutím lehoty na vypovedanie zmluvy požadovať od spotrebiteľa číslo kreditnej karty, je primeraný. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že pri posudzovaní, či ustanoveniu práva Spoločenstva odporuje vnútroštátny právny predpis, treba zohľadniť nielen znenie tohto predpisu, ale rovnako aj jeho výklad uskutočnený vnútroštátnymi orgánmi. [70] Právu Spoločenstva môže totiž odporovať tak doslovný obsah vnútroštátnych predpisov, ako aj ich výklad, keďže tento výklad je na vnútroštátnej úrovni záväzný pre všetkých jeho adresátov. Vnútroštátne orgány sú preto povinné vykladať vnútroštátne právo v súlade s právom Spoločenstva. [71]

84. K výkladu, podľa ktorého predávajúci nesmie od spotrebiteľa pred uplynutím lehoty na vypovedanie zmluvy požadovať číslo kreditnej karty, treba podľa môjho názoru konštatovať, že tento výklad prekračuje to, čo je na dosiahnutie cieľa vyššej

70 — V právnickej literatúre pozri napríklad BIEBER, R., EPINEY, A., HAAG, M.: c. d., bod 128. LENAERTS, K., ARTS, D., MASELIS, I.: c. d., bod 5-056, zdôrazňujú, že dosah vnútroštátnych zákonov nariadení a správnych predpisov je potrebné posudzovať s ohľadom na výklad týchto predpisov vnútroštátnymi súdmi. Ako už bolo konštatované v poznámke pod čiarou 9 týchto návrhov, Súdny dvor v rozsudku Siemens rozhodol o tom, či právu Spoločenstva odporuje určitý výklad, ktorý uskutočnil Bundesgerichtshof (Nemecko).

71 — Všeobecne o povinnosti výkladu v súlade s primárnym právom Spoločenstva pozri LEIBLE, S., DOMRÖSE, R.: Die primärrechtskonforme Auslegung. In: RIESENHUBER, K. (ed.): *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*. De Gruyter Recht, Berlin 2006, s. 184 a nasl.; o povinnosti výkladu, ktorý je v súlade so smernicami Spoločenstva, pozri ROTH, W.-H.: Die richtlinienkonforme Auslegung. In: RIESENHUBER, K. (ed.): c. d., s. 308 a nasl.

úrovne ochrany spotrebiteľa nevyhnutné. Na podporu tohto konštatovania možno uviesť viacero dôvodov.

85. Po prvé predávajúci nepožaduje číslo kreditnej karty v tomto prípade preto, aby získal platbu za tovar, ale požaduje ho len preto, aby sa chránil pre prípad, že spotrebiteľ za tovar nezaplatí. Ak by predávajúci odoslal tovar bez vyžiadania čísla kreditnej karty, riskuje, že nikdy nezíska platbu za tovar. Ak predávajúci neodpočíta dlžnú sumu z kreditnej karty, nie je úroveň ochrany spotrebiteľa nijako dotknutá. Samozrejme možno chápať obavy belgických orgánov, že predávajúci môže zneužiť kreditnú kartu a získať platbu pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy, alebo že dokonca odpočíta dlžnú sumu a tovar vôbec neodošle. Výklad dotknutého belgického ustanovenia, ktorým belgické orgány chcú zabrániť takémuto zneužitiu, je však neprimeraný. Oznámenie čísla kreditnej karty umožňuje zabezpečiť primeranú rovnováhu medzi vysokou úrovňou ochrany spotrebiteľa a ochranou predajcu pred nebezpečenstvom, že spotrebiteľ za tovar nezaplatí. Predávajúci môže totiž — ak spotrebiteľ neodstúpi od zmluvy a nezaplatí — odpočítať kúpnu cenu z kreditnej karty.

86. Po druhé belgické právo stanovuje, že predávajúci je trestno-právne zodpovedný v prípade, ak poruší povinnosť neodpočítať dlžnú sumu počas lehoty na odstúpenie od zmluvy. Ak by sa umožnilo oznamovanie čísla kreditnej karty, podstúpilo by sa riziko, že v niektorých prípadoch dôjde k zneužitiu, avšak pravdepodobnosť zneužitia je nižšia, ak protiprávne konanie je účinne sankcionované. Hoci takáto právna úprava nebude pôsobiť neobmedzene, v dôsledku záruky primeranej sankcie bude natoľko účinná, že bude možné zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa, zamýšľanú v Belgicku. Okrem toho je potrebné zohľadniť skutočnosť, že podľa článku 8 smernice 97/7 musia členské štáty zabezpečiť, aby spotrebiteľ mohol požadovať stornovanie platby v prípade zneužitia svojej platobnej karty v súvislosti so zmluvami na diaľku, a aby spotrebiteľovi v prípade takéhoto zneužitia boli sumy, ktoré zaplatil, spätne prevedené alebo vrátené. Okrem sankcie voči predajcovi je pre prípad zneužitia kreditnej karty teda stanovená aj osobitná ochrana kupujúceho.

87. Po tretie je potrebné zohľadniť aj hospodársku realitu platieb kreditnými kartami, ktoré patria k takzvaným „novým spôsobom platieb“ a výhody, ktoré tento spôsob platby prináša. Pri iných pôvodných spôsoboch platieb, ktoré má predávajúci na diaľku k dispozícii (napríklad bankový prevod), je v prípade, že predávajúci pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy nemôže požadovať platbu, zabezpečená vysoká úroveň ochrany iba pre spotrebiteľa. Platba

kreditnou kartou v tomto smere ponúka veľkú výhodu, keďže súčasne umožňuje ochranu obidvoch strán, spotrebiteľa i predajcu bez toho, aby bola výrazne a zásadne znížená úroveň ochrany spotrebiteľa. Úroveň ochrany spotrebiteľa môže klesnúť len potenciálne a iba v niektorých prípadoch. Ak je sankcia stanovená na ochranu takejto právnej úpravy primeraná, len zriedka nastanú prípady zneužitia kreditnej karty. Ak by bola spotrebiteľovi poskytnutá absolútna ochrana a predajcovi naopak žiadna ochrana, hoci existuje možnosť chrániť obidve strany súčasne, nastala by situácia, ktorú možno považovať za prípad *summum ius summa iniuria* (najdôslednejšie vykonávané právo, najväčšie bezprávie). Skutočnosť, že pri iných spôsoboch platby nie je možné súčasne chrániť spotrebiteľa aj predajcu, nesmie viesť k nesprávnemu záveru, že nesmú byť chránené obidve strany, ak to konkrétny spôsob platby umožňuje.

88. Z týchto dôvodov sa domnievam, že výklad belgického ustanovenia, podľa ktorého predávajúci nemôže pri predaji na diaľku požadovať od spotrebiteľa počas kogentne stanovenej lehoty na odstúpenie od zmluvy číslo kreditnej karty, a to ani ak sa zaviaže, že ho nepoužije na zaplatenie pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy, je neprimeraný.

89. Na základe uvedeného je potrebné konštatovať, že článku 29 ES odporuje výklad vnútroštátneho ustanovenia v tom zmysle, že predávajúci nemôže pri predaji na diaľku požadovať od spotrebiteľa počas kogentne stanovenej lehoty na odstúpenie od zmluvy číslo kreditnej karty, a to ani ak sa zaviaže, že ho nepoužije na zaplatenie pred uplynutím lehoty na odstúpenie od zmluvy.

5. Záver

90. Z vyššie uvedeného skúmania teda vyplýva, že napriek tomu, že článku 29 ES neodporuje obsah belgického ustanovenia, ktoré má toto ustanovenie vzhľadom na prísny gramatický výklad, tomuto článku odporuje výklad tohto ustanovenia uskutočnený vnútroštátnymi orgánmi. Ako už bolo zdôraznené, každý je povinný vykladať vnútroštátne právo v súlade s právom Spoločenstva. Záverom možno preto konštatovať, že článku 29 ES neodporuje vnútroštátne ustanovenie, ktoré stanovuje pri predaji na diaľku zákaz požadovať od spotrebiteľa počas kogentne stanovenej lehoty na odstúpenie od zmluvy zálohu alebo zaplatenie, pokiaľ toto ustanovenie nie je vykladané tak, že predávajúci nemôže požadovať od spotrebiteľa počas kogentne stanovenej lehoty na odstúpenie od zmluvy číslo kreditnej karty, a to ani ak sa zaviaže, že ho počas tejto lehoty nepoužije na zaplatenie.

VII — Návrh

91. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálnu otázku, ktorú položil Hof van Beroep te Gent, takto:

Článku 29 ES neodporuje vnútroštátne ustanovenie, ktoré stanovuje pri predaji na diaľku zákaz požadovať od spotrebiteľa počas kogentne stanovenej lehoty na odstúpenie od zmluvy zálohu alebo zaplatenie, pokiaľ toto ustanovenie nie je vykladané tak, že predávajúci nemôže požadovať od spotrebiteľa počas kogentne stanovenej lehoty na odstúpenie od zmluvy číslo kreditnej karty, a to ani ak sa zaviaže, že ho počas tejto lehoty nepoužije na zaplatenie.